

वाढ

तालिबानला रक्तपाताद्वारे अफगाणिस्तानचा ताबा घेऊ देऊ नये

गेल्या दोन महिन्यांत तालिबानने केलेल्या वेगवान प्रादेशिक फायद्यामुळे अफगाण सरकार आणि देशाच्या दीर्घकालीन स्थैर्यात गुंतवणूक केलेल्या प्रादेशिक शक्ती दोघांनाही चिंता वाटली पाहिजे. राष्ट्राध्यक्ष जो बिडेन यांच्या योजनेचा एक भाग म्हणून उर्वरित अमेरिकी सैन्याने माघार घेण्यास सुरुवात केली त्या दिवशी तालिबानने १ मे रोजी आपला ताजा हल्ला सुरू केला. अमेरिकेची ९०% माघार पूर्ण झाल्यामुळे तालिबानने अफगाणिस्तानच्या ४०७ जिल्ह्यांपैकी १९५ जिल्ह्यांचा ताबा घेतला असून ते इतर १२९ जिल्ह्यांची निवडणूक लढवत आहेत. त्यांचे अलीकडील बहुतेक विजय बदाखशान आणि तखर या उत्तरेकडील प्रांतांमध्ये आहेत, ज्याने १९९० च्या दशकात तालिबानच्या राजवटीला विरोध केला होता. उत्तरेकडील अनेक जिल्ह्यांमध्ये अफगाण सैन्याने एकतर शरणागती पत्करली आहे किंवा माघार घेतली आहे. अफगाणिस्तानचे उच्चभ्रू सत्तादलाल आणि नेत्यांचे घर असलेले उत्तर जर हरवले, तर काबूलमध्ये सरकार पूर्णपणे कोसळण्याचा धोका वाढेल. सरकार अजूनही बहुतेक प्रांतीय राजधान्या आणि शहरांवर नियंत्रण ठेवून आहे परंतु व्यावहारिकरित्या तालिबानने वेढलेले आहे. तालिबानच्या ग्रामीण भागातील प्रगतीचा वेग पाहता, परदेशी सैन्य बाहेर गेल्यानंतर ते लोकसंख्या केंद्रे घेण्यासाठी हल्ला करू शकतात.

तालिबानची रणनीती अद्याप स्पष्ट नाही. सप्टेंबर २०२० मध्ये अफगाण सरकारच्या प्रतिनिधींशी शांतता चर्चा सुरू करणाऱ्या दोहा येथील त्यांच्या राजकीय कार्यालयाने या संवादाला वचनबद्ध असल्याचे आजही म्हटले आहे. परंतु अफगाणिस्तानातील रणांगणावर त्यांनी अधिक प्रदेश काबीज करण्याच्या उद्देशाने अथक मोहीम सुरू ठेवली आहे. या समस्येचा एक भाग म्हणजे २० वर्षांपूर्वी अफगाणिस्तानवर आक्रमण करणाऱ्या अमेरिकेने नेतृत्व आणि जबाबदारीचा संपूर्ण त्याग केला होता. जेव्हा अमेरिका आणि तालिबान यांच्यात थेट चर्चा सुरू झाली, तेव्हा अमेरिकेचे लक्ष काही अंशी निर्माण झालेल्या संकटावर शांततापूर्ण तोडगा काढण्यावर नव्हते, तर युद्धातून बाहेर पडण्यावर होते. त्यामुळे तालिबानवर सवलती काढण्यासाठी दबाव आणण्याऐवजी अमेरिकेने त्यांच्याशी करार केला आणि काबूलच्या चिंतांकडे पूर्णपणे दुर्लक्ष केले. आता तालिबान जमिनीवर अधिक शक्तिशाली आहे आणि अमेरिकन बाहेर पडल्यानंतर शांतता प्रक्रिया पुन्हा सुरू झाली तरी ते सामर्थ्यवान स्थितीतून वाटाघाटी करतील. परंतु यामुळे काबूल आणि प्रादेशिक शक्ती चीन, रशिया, इराण, पाकिस्तान आणि भारत यांना राजकीय तोडगा काढण्यापासून रोखता कामा नये. १९९६ प्रमाणे तालिबानने देशाचा हिंसक ताबा घेतल्यास कोणाचेही हित साधले जाणार नाही. रक्तपातकरून काबूलताब्यात घेतल्यास तालिबानलाही आंतरराष्ट्रीय वैधता मिळणार नाही. अफगाणांच्या भूतकाळातील अनुभवांवरून असे दिसून येते की, कम्युनिस्ट राजवट, मुजाहिदीन किंवा तालिबान या एकपक्षीय राजवटी देशाला स्थिर करण्यात किंवा दीर्घकालीन टिकून राहण्यास अपयशी ठरल्या. आता आक्रमण करणारे सैन्य अफगाणिस्तानातून बाहेर पडत असल्याने युद्धरत पक्षांचे लक्ष तोडगा काढण्याकडे आणि सत्तेच्या कायमस्वरूपी रचना निर्माण करण्याकडे वळले पाहिजे. नाहीतर अफगाणिस्तान हिंसाचाराच्या आणखी एका चक्रात मोडेल.